

**SOSIAALISEN YMPÄRISÖN YHTEYS LASTEN MINÄKÄSITYKSEEN JA
ITSETUNTOON**

Annika Kulmala

Terveyskasvatuksen kandidaatintutkielma

Liikuntatieteellinen tiedekunta

Jyväskylän yliopisto

Syksy 2021

TIIVISTELMÄ

Kulmala, A. 2021. Sosiaalisen ympäristön yhteys lasten minäkäsitykseen ja itsetuntoon. Liikuntatieteellinen tiedekunta, Jyväskylän yliopisto, terveystieteiden kandidaatintutkielma, 29 s, 2 liitettä.

Minäkäsitys (self-concept) ja itsetunto (self-esteem) ovat moniselitteisiä subjektiivisia ilmiöitä, jotka saattavat muuttua elämän aikana useaan kertaan. Käsitteitä saatetaan käyttää synonyymeina, vaikka ne eivät tarkoita samaa asiaa. Käsitteet liittyvät kuitenkin läheisesti toisiinsa. Minäkäsitys on ihmisen kokonaisnäkemys itsestään ja itsetunto liittyy vahvemmin käsityksiin toisten arvioista itsestä. Sosiaalisella ympäristöllä (social environment) tarkoitetaan ryhmiä, joihin kuulumme. Sosiaalisella ympäristöllä on suuri merkitys ihmisten terveyteen. Sosiaalisella ympäristöllä on merkittävä rooli lasten minäkäsityksessä ja itsetunnossa. Minäkäsityksen ja itsetunnon rakentuminen lähtee jo varhaislapsuudesta, jolloin vanhempien tulisi luoda turvallinen ja kannustava kasvuympäristö lapselle.

Tämän systemaattisen kirjallisuuskatsauksen tarkoituksena oli selvittää sosiaalisen ympäristön yhteyttä lasten minäkäsitykseen ja itsetuntoon. Katsauksen tarkoituksena oli myös selvittää, mitkä tekijät mahdollisesti vaikuttavat tähän yhteyteen. Lapsella tarkoitetaan tässä katsauksessa 0–18-vuotiasta. Tutkielmaan valikoitui kuusi tutkimusta, jotka olivat vertaisarvioituja ja julkaistu vuosina 1997–2019. Katsauksen kirjallisuushaku tehtiin 18.10.2021 ja haku rajattiin riittävän tarkalla hakulausekkeella. Lisäksi seuraavat hakukriteerit poissulki tutkimuksia: 1) viite käsitteli sairaita, vammautuneita tai hoidossa olevia, 2) viite käsitteli rajoittunutta otantaa, kuten kodittomia tai huostaan otettuja, 3) viitteessä ei oltu mitattu sosiaalisen ympäristön, sosiaalisen vuorovaikutuksen tai sosiaalisten suhteiden yhteyttä lasten minäkäsitykseen tai itsetuntoon ja 4) viite käsitteli yli 18-vuotiaita.

Kaikissa tutkimuksissa oli havaittu vähintään yhden sosiaalisen ympäristön tekijän ja lasten minäkäsityksen tai itsetunnon välillä tilastollisesti merkitsevä yhteys. Lisäksi tutkimuksissa oli havaittu neljä tekijää, jotka mahdollisesti vaikuttavat tähän yhteyteen: 1) narsismi, 2) kiintymyssuhteen taso ja sukupuoli, 3) koetun sosiaalisen tuen tärkeys ja 4) toiset suhteet.

Tämä systemaattinen kirjallisuuskatsaus lisäsi tietoa siitä, mitkä tekijät ovat yhteydessä lasten minäkäsitykseen ja itsetuntoon. Tulosten perusteella voidaan todeta, että sosiaalinen ympäristö on yhteydessä minäkäsityksen ja itsetunnon muutoksiin lapsilla. Tulokset tukevat aikaisempaa tutkimusta sosiaalisen ympäristön ja lasten minäkäsityksen sekä itsetunnon välisestä yhteydestä. Lisäksi katsaus osoitti, että lisätutkimus sosiaalisen ympäristön yhteydestä lasten minäkäsitykseen ja itsetuntoon on tarpeellista. Tutkimustieto on tarpeellista, jotta lasten minäkäsitystä ja itsetuntoa voidaan vahvistaa ja ylläpitää varhaislapsuudesta lähtien.

Asiasanat: minäkuva, minäkäsitys, itsetunto, sosiaalinen ympäristö, lapsi

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

1	JOHDANTO.....	1
2	IHMINEN SOSIAALISESSA KONTEKSTISSA.....	2
2.1	Ihminen psyko-fyysis-sosiaalisena kokonaisuutena.....	2
2.2	Sosiaalinen ympäristö.....	3
3	MINÄKUVA JA ITSETUNTO.....	5
3.1	Minuuden eri ulottuvuudet.....	5
3.1.1	Minäkäsitys ja minäkuva.....	6
3.1.2	Itsetunto.....	8
3.1.3	Minäkäsitys, itsetunto ja sosiaalinen ympäristö.....	10
3.2	Minäkäsityksen ja itsetunnon mittaaminen.....	11
4	TUTKIMUSKYSYMYKSET.....	13
5	MENETELMÄT.....	14
6	TULOKSET.....	16
6.1	Kirjallisuushaun ja laadunarvioinnin tulokset.....	16
6.2	Valitut tutkimukset.....	18
6.3	Sosiaalisen ympäristön yhteys minäkäsitykseen ja itsetuntoon.....	19
6.4	Sosiaalisen ympäristön ja minäkäsityksen sekä itsetunnon yhteyteen vaikuttavat tekijät	
	21	
7	POHDINTA.....	24
7.1	Päätutkimuskysymyksen tulosten tarkastelu.....	24
7.2	Lisätutkimuskysymyksen tulosten tarkastelu.....	26
7.3	Tutkielman luotettavuus ja eettisyys.....	27
7.4	Yhteenveto ja jatkotutkimusehdotukset.....	28
	LÄHTEET.....	30
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Kasvaessaan lapset rakentavat näkemyksiään itsestään ja paikastaan maailmassa, mikä tunnetaan minäkäsityksenä (Brummelman ym. 2017). Käsitteellä minäkäsitys tarkoitetaan ihmisen kokonaisnäkemystä itsestään, mikä muodostuu ihmisen kokemuksista, arvoista ja asenteista (Aho 2005, 23; Shavelson ym. 1976, DeBettignies & Goldstein 2020 mukaan). Minäkäsityksen on havaittu ohjaavan ihmisen käyttäytymistä: ihmisen toiminta perustuu siihen, millainen käsitys hänellä on itsestään (Seymour 1973; Aho 1996, 11).

Itsetunto on määritelmän mukaan ihmisen subjektiivinen arvio omasta itsestä, ja näin ollen se ei välttämättä heijasta suoraan yksilön objektiivisia kykyjä tai saavutuksia (Leary & Baumeister 2000). Itsetunto liittyykin vahvemmin käsityksiin toisten arvioista itsestä (Leary & Baumeister 2000). Useat teoreetikot ovat esittäneet, että itselle merkittävät ihmissuhteet vaikuttavat itsetuntoon (Wagner ym. 2017; Harris & Orth 2020). Esimerkiksi sosiometriteorian (*Sociometry theory*) mukaan itsetunnon ainoa tarkoitus on toimia järjestelmänä, jolla seurataan muiden reaktioita itseän (Leary & Baumeister 2000). Kiintymyssuhdeteorian (*Attachment theory*) periaatteiden ytimessä on ajatus, että ihmissuhteet liittyvät suoraan itsetuntoon (Ainsworth 1973; Bowlby 1973, 1980, 1982, 1988; Sroufe, 2002; Thompson 2006, Harris & Orth 2020 mukaan).

Minäkäsitys ja itsetunto ovat kuitenkin termejä, jotka helposti sekoitetaan keskenään tai tutkijat käyttävät niitä toistensa synonyymeina (Marsh & Martin 2011; DeBettignies & Goldstein 2020). Tutkijat eri tutkimusaloilta saattavat käyttää myös erilaisia määritelmiä näille termeille (Köller & Baumert 2006; Hosogi ym. 2012). Yhteistä konsensusta määritelmille ei kuitenkaan ole vielä löytynyt (Hosogi ym. 2012).

Tämän kandidaatintutkielman tarkoituksena oli selvittää sosiaalisen ympäristön sekä itsetunnon ja minäkäsityksen yhteyttä 0–18-vuotiailla lapsilla, sillä minäkäsityksen ja itsetunnon on havaittu muotoutuvan sosiaalisen ympäristön vaikutuksista. Lisäksi tutkielman tavoitteena oli tarkastella niitä tekijöitä, mitkä mahdollisesti vaikuttivat sosiaalisen ympäristön ja lasten minäkuvan sekä itsetunnon yhteyteen.

2 IHMINEN SOSIAALISESSA KONTEKSTISSA

2.1 Ihminen psyko-fyysis-sosiaalisena kokonaisuutena

Ihminen on psyko-fyysis-sosiaalinen kokonaisuus, mikä tarkoittaa sitä, että tietoa tarvitaan ihmiseen vaikuttavista fyysisistä, psyykkisistä, sosiaalisista ja kulttuurisista tekijöistä, ymmärtääksemme ihmisen toimintaa (Ojanen ym. 2004, 35). Ihmisen sosiaalisuudella taas tarkoitetaan sitä, että hän on monin eri tavoin yhteydessä muihin ihmisiin, eikä tule toimeen ilman heitä (Ojanen ym. 2004, 34). Ihmiset ovat luonnostaan sosiaalisia, ja ihmisten perustarpeisiin kuuluu ihmissuhteiden ylläpitäminen ja ryhmiin kuuluminen (Sacco & Ismail 2014). Sosiaalisuus onkin yksi tärkeimmistä ihmisenä olemisen ulottuvuuksista, sillä ihmistä ei ole luotu olemaan yksin (Niemi 2013, 61). Esimerkiksi ihmisten selviytyminen ja lisääntyminen ovat hyötyneet suuresti luontaisesta sosiaalisuudestamme (Leary & Baumeister 1995, Sacco & Ismail 2014 mukaan). Sosiaalisuudessa voi olla myös ongelmia, ja nämä ongelmat liittyvät keskeisesti moniin eri mielenterveyden häiriöihin (Burt ym. 2008).

Ahon (2005, 114) mukaan sosiaalinen pätevyys (social competence) on niin laaja käsite, ettei sen määritelmä ole monisäikeisyytensä takia saanut yleistä hyväksyntää. Burtin ym. (2008) mukaan sosiaalinen pätevyys määritellään kyvyksi käsitellä sosiaalista vuorovaikutusta tehokkaasti: yksilö tulee toimeen hyvin muiden kanssa, hänellä on kyky luoda ja ylläpitää läheisiä suhteita sekä pystyy sopeutumaan ja reagoimaan sosiaalisissa tilanteissa. Juntila ym. (2006) mainitsevat, että Rubin ja Rose-Krasnor (1992) määrittelivät sosiaalisen pätevyyden "kyvyksi saavuttaa henkilökohtaisia tavoitteita sosiaalisessa vuorovaikutuksessa ja samalla ylläpitää positiivisia suhteita muiden kanssa ajan mittaan ja eri tilanteissa".

Sosiaalinen pätevyys on tärkeä tekijä ihmissuhteiden luomisessa ja ylläpitämisessä, ja sen uskotaan kehittyvän vähitellen lapsuuden ja nuoruuden aikana useiden tekijöiden kautta (Tuerk ym. 2020). Sosiaalisella pätevyydellä on tärkeä rooli myös akateemisen menestyksen, elämään tyytyväisyyden, mielenterveyden ja emotionaalisen hyvinvoinnin kannalta koko ihmisen elinajan (Tuerk ym. 2020). Jokaisen ihmisen sosiaalinen pätevyys tulee kuitenkin suhteuttaa tilanteeseen, ympäröivään kulttuuriin sekä lasten kanssa varsinkin myös ikävaiheeseen (Rose-Krasnor 1997).

Sosiaaliset taidot on yksi sosiaalisen pätevyyden alakäsitteistä (Rose-Krasnor 1997). Tuerk ym. (2020) totesivat Cacioppoon (2002) viitaten, että sosiaaliset taidot (social skills) ovat edellytys muiden ihmisten kanssa vuorovaikuttamiselle ja yhteiskunnassa toimimiselle. Sosiaaliset taidot ovat opittuja käyttäytymisen muotoja, joihin saattaa vaikuttaa ihmisen synnynnäinen temperamenti (Aho 2005, 115–116). Sosiaalisten taitojen osaaminen voi johtaa positiivisempaan sosiaaliseen minäkäsitykseen ja voi määrittää, missä määrin lapset pystyvät menestymään (Riggio, Throckmorton & DePaole 1990, Sarkova ym. 2013 mukaan).

Lapsen sosiaalinen kehitys ja sosiaaliset taidot saavat pohjan varhaisista kokemuksista (Keltikangas-Järvinen 2012). Jo varhain syntyvä kiintymyssuhde lapsen ja hoitajan välillä on keskeinen tekijä sosiaalisten taitojen oppimisessa ja sosiaalista lapsen (Keltikangas-Järvinen 2012). Varhaisten kokemusten lisäksi sosiaaliselle kehitykselle luo pohjaa aivojen kehittyminen, ja lapsuudessa sosiaaliset taidot kehittyvät asteittain lisääntyvän aivojen erikoistumisen ja ympäristövuorovaikutuksen myötä (Tuerk ym. 2020). Lapsen ulkoiset ja sisäiset attribuutit sekä aivojen kehitys toimivat dynaamisesti vuorovaikutuksessa keskenään. Tämä vuorovaikutus tukee lapsen kognitiivisia toimintoja, jotka määrittävät sosiaalisia taitoja (Tuerk ym. 2020).

2.2 Sosiaalinen ympäristö

Ihmisen ympäristöä voidaan ajatella fyysisten ja sosiaalisten ulottuvuuksien kautta (Yen & Syme 1999). McNeill ym. (2006) mainitsevat, että yleisesti ottaen sosiaalisen ympäristön ulottuvuuksiin kuuluvat ihmisten väliset suhteet (sosiaalinen tuki ja sosiaaliset verkostot), sosiaalinen eriarvoisuus (sosioekonominen asema, tuloerot, mahdollinen rotusyrjintä) sekä naapuruus- ja yhteisöpiirteet (sosiaalinen yhteenkuuluvuus ja sosiaalinen pääoma). Sosiaalinen ympäristö käsittää siis kaikki ne ryhmät, joihin kuulumme (Yen & Syme 1999). Nämä sosiaalisen ympäristön ulottuvuudet menevät toisinaan päällekkäin ja toimivat useilla tasoilla, mikä kuitenkin korostaa monien näiden ulottuvuuksien keskinäistä yhteyttä, ja niiden yhteistä vaikutusta terveyteen ja käyttäytymiseen (McNeill ym. 2006).

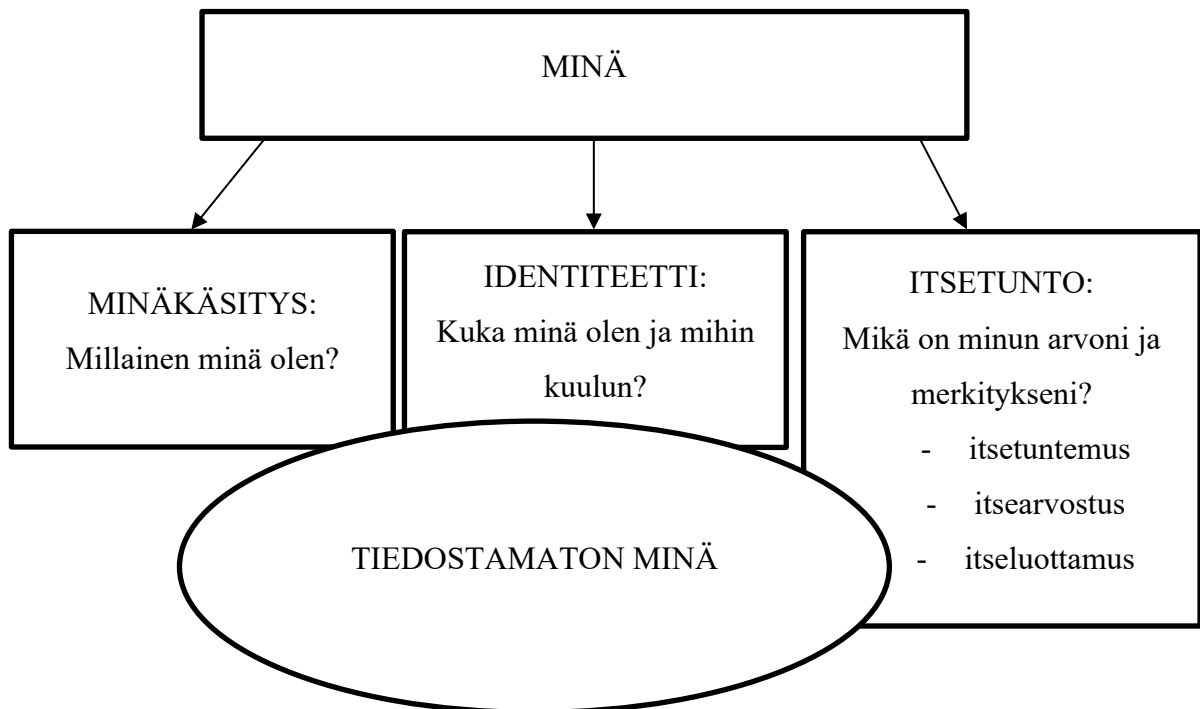
Huttusen (2020) mukaan sosiaalisella ympäristöllä on suuri merkitys ihmisten terveyteen. Sosiaalisen ympäristön eri ominaisuudet voivat vaikuttaa ihmisen terveyteen ja käyttäytymiseen suoraan tai epäsuorasti välitysmekanismien kautta (McNeill ym. 2006). Terveys, onnellisuus ja menestys riippuvat suuresti sosiaalisten suhteiden ylläpitämisestä muihin ihmisiin (Leary & Baumeister 2000). Ihmisiltä saatu tuki suojaa sairauksilta, parantaa toipumismahdollisuuksia

sairastuneilla ja edistää terveyttä (Huttunen 2020), sekä mahdollistaa tai rajoittaa terveyttä edistävän käyttäytymisen omaksumista (McNeill ym. 2006). Tähän sosiaalisen tuen terveyttä edistävään vaikutukseen yhtyy myös Demaray ym. (2007), jotka mainitsevat sosiaalisen tuen olevan tärkeä tekijä lasten hyvinvoinnin kannalta.

3 MINÄKUVA JA ITSETUNTO

3.1 Minuuden eri ulottuvuudet

Käsitteenä minä (self) on hyvin moniselitteinen subjektiivinen ilmiö (Facco ym. 2019). Termin moniselitteisyyteen vaikuttaa muun muassa sen eri merkitys eri länsimaisilla kielillä: Englannissa termi viittaa lähinnä itsetietoisuuteen ja identiteettiin, kun taas saksalainen termi ”selbst” viittaa myös sisäiseen olemukseen (Facco ym. 2019). Ojasen ym. (2004, 94) mukaan ihmisen minä muodostuu psyykkisistä rakenteista ja prosesseista, joiden avulla ihminen tulkitsee maailmaa ja ohjaa toimintaansa. Minä muodostaa tietynlaisen pysyvyyden tunteen: minä olen minä tilanteesta ja ajankohdasta riippumatta (Ojanen ym. 2004, 94). Ojasen ym. (2004, 81) mukaan minäkäsitys, itsetunto ja identiteetti ovat minän tärkeimmät rakenteet (kuvio 1). Minään kuuluu lisäksi ihmisen tiedostamattomia alueita, jotka vaikuttavat ihmisen toimintaan ja kokemuksiin (Ojanen ym. 2004, 81, 94). Tässä tutkielmassa minän rakenteista käsitellään minäkäsitystä ja itsetuntoa.

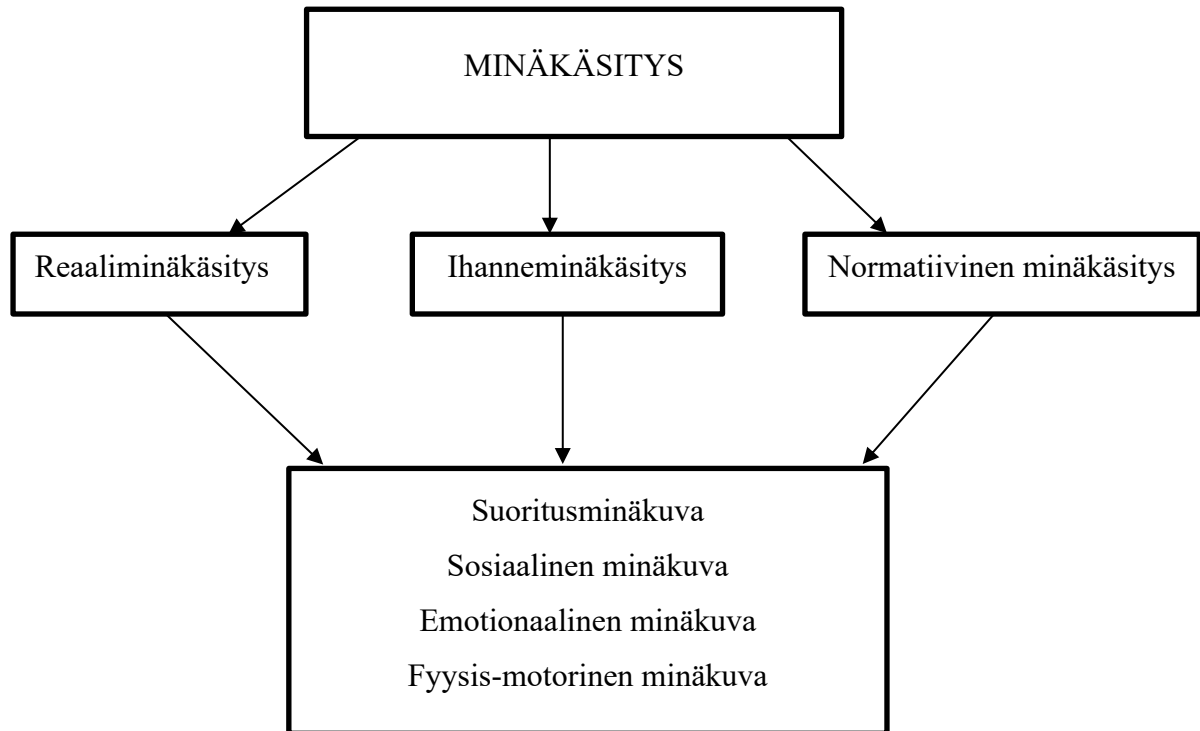
KUVIO 1. Minän tärkeimmät rakenteet mukailten Ojanen ym. (2004, 81).

3.1.1 Minäkäsitys ja minäkuva

DeBettigniesin ja Goldsteinin (2020) mukaan minäkäsitys (self-concept) ja minäkuva (self-image) ovat termejä, joita usein käytetään toistensa synonyymeina. Tässä tutkielmassa käytetään pääasiallisesti termiä minäkäsitys. Minäkäsitys on ihmisen kokonaisnäkemys itsestään (Aho 2005, 23; Shavelson ym. 1976, DeBettignies & Goldstein 2020 mukaan). Tämä kokonaisnäkemys sisältää kokemukset menneisyydestä, nykyisyydestä ja tulevaisuudesta yhdistettynä yksilön arvoihin, tunteisiin, ihanteisiin ja asenteisiin (Aho 2005, 23; DeBettignies & Goldstein 2020). Minäkäsitys on suhteellisen pysyvä käsitys itsestä (Shavelson ym. 1976, DeBettignies & Goldstein 2020 mukaan), kun taas itsetunto saattaa vaihdella jopa päivänkin aikana useaan kertaan (Niemi 2013, 15).

Minäkäsityksessä voidaan erottaa kolme ulottuvuutta, jotka ovat 1) reaalinäkäsitys, 2) ihanneminäkäsitys ja 3) normatiivinen minäkäsitys (Aho 1996, 15; Aho 2005, 23). Realinäkäsitys on tiedostettu ja todellinen käsitys itsestä, ihanneminäkäsitys on sellainen, millainen yksilö haluaisi olla ja normatiivinen minäkäsitys ajattelee, millaisena muut ihmiset pitävät yksilöä ja mitä he haluavat yksilön olevan (Aho 2005, 23). Ahon (1995, 18; 2005, 23–24) mukaan nämä kolme minäkäsityksen ulottuvuutta voidaan jokainen jakaa vielä neljään osa-alueeseen, joita ovat 1) suoritusminäkuva (akateeminen minäkuva): minkälainen olen kognitiivisissa suoritus-tilanteissa, 2) sosiaalinen minäkuva: minkälainen olen ryhmän jäsenenä, 3) emotionaalinen minäkuva: minkälainen olen tunteiltani ja luonteenpiirteiltäni ja 4) fyysis-motorinen minäkuva: minkälainen olen ulkoisilta ja fyysisiltä ominaisuuksiltani (Aho 1996, 18; 2005, 23–24). Kuviossa 2 selkeytetään minäkäsityksen monet ulottuvuudet Ahon (1996) mukaan.

On kuitenkin huomioitava, ettei Ahon (1996) minäkäsityksien ulottuvuuksien jaottelutapa ole ainut laatuaan. Shavelson (1976) on tehnyt minäkäsityksen mallin, jota myöhemmin Herbert Marsh on laajentanut (Marsh 1989). Shavelsonin mallin mukaan minäkäsitys on moniulotteinen ja hierarkkisesti järjestäytynyt, sekä se erilaistuu iän myötä (Marsh 1989). Marsh (1989) mainitsee, että Shavelsonin mallin mukaan hierarkian huipulla on yleinen minäkäsitys, joka jaetaan akateemiseen ja ei-akateemiseen minäkäsitykseen. Näistä ei-akateeminen minäkäsitys jaetaan edelleen sosiaaliseen, emotionaaliseen ja fyysiseen minäkäsitykseen (Marsh 1989).

KUVIO 2. Minäkäsityksen monet ulottuvuudet Ahon (1996) mukaan.

Minäkäsitys on yksi ihmisen tärkeimpiä ominaisuuksia (Aho 1996, 11). Minäkäsitystä pidetään erittäin tärkeänä ja vaikuttavana tekijänä, koska se liittyy läheisesti ihmisten käyttäytymiseen sekä erilaisiin tunne- ja kognitiivisiin tuloksiin, kuten onnellisuuteen, ahdistuneisuuteen ja akateemisiin saavutuksiin (Marsh & Martin 2011). Ihmisen toiminta perustuu siihen, millainen käsitys hänellä on itsestään, eikä hän toimi sen mukaan millaiset ovat hänen kykynsä tai ominaisuutensa (Seymour 1973; Aho 1996, 11). Aho (1996, 11) mainitsee, että ihmisen perimmäisenä tavoitteena on vahvistaa ja puolustaa omaa minäkäsitystään, ja se vaikuttaa siihen, minkälaista tietoa ihminen ottaa vastaan ympäristöstään. Ihminen siis valikoi ympäristöstään tietoa minäkäsityksensä perusteella (Aho 1996, 11; Aho 2005, 20). Minäkäsityksen avulla ihminen pysyy psyykkisesti tasapainossa, sillä minäkäsitys pitää yllä sisäistä johdonmukaisuutta ajatusten, tunteiden ja havaintojen välillä (Aho 1996, 11). Ihmisen minäkäsitys määrää hänen odotuksiaan, hän tulkitsee maailmaa sen avulla ja antaa merkityksen kokemuksilleen (Aho 1996, 11).

Ahon (2005, 33) mukaan ihmisen minäkäsitys kehittyy vähitellen. Herkintä aikaa minäkäsityksen kehittymiselle ovat ikävuodet 6–13, koska siinä vaiheessa lapsen arviointi-, päättely- ja havaintokyvyt ovat kehittyneet riittävästi. Lapsi saa vertailukohteita sosiaalisen ympäristön laajentuessa kouluympäristöön (Aho 2005, 33), jolloin sosiaaliset roolit ja ihmissuhteet muuttuvat

(Pletsch ym. 2010). Osa tutkijoista on tosin ollut myös sitä mieltä, että minäkäsitys kehittyy jo 2–3-vuoden iässä tai jopa aikaisemmin, mutta riippumatta siitä missä iässä minäkäsitys kehittyy, minäkäsityksen perusta luodaan jo vanhempien ja vauvan välisessä tunnesuhteessa (Aho 2005, 33–34). Myös Lahikainen (2014, luku 3) mainitsee, että kolmen ensimmäisen elinvuoden aikana lapsen käsitykset omasta arvostaan vakiintuu, mutta käsitykset jatkavat kehittymistä edelleen vuorovaikutuksen myötä. Yleensä minäkäsitys heikkenee esiteini-iässä ja nuoruusiän alussa, tasoittuu keskinuoruudessa ja lisääntyy myöhäisessä nuoruusiässä, sekä varhaisessa aikuisiässä (Van Zandel ym. 2015, DeBettignies & Goldstein 2020 mukaan).

3.1.2 Itsetunto

Itsetunto-käsitteen määrittely on hankalaa, sillä käsitettä näkee tieteellisessä kirjallisuudessaakin usein käsiteltävän rinnakkaisena muiden samankaltaisten termien kanssa. Itsetunto on negatiivinen tai positiivinen asenne, mikä yksilöllä on itseään kohtaan (Rosenberg 1979, Stets & Burke 2014 mukaan) tai kuten Leary ja Baumeister (2000) ovat todenneet, itsetunto on ihmisen subjektiivinen arvio omasta itsestä. Itsetunto voidaan jakaa eri ulottuvuuksiin, joista ei ole selkeää konsensusta. Seuraavissa kappaleissa esittelen muutaman eri itsetunnon ulottuvuuksien jaotellutavan.

Stetsin ja Burken (2014) mukaan itsetunto voidaan jakaa kolmeen eri ulottuvuuteen. Nämä ovat 1) itsekunnioitus (self-worth), 2) minäpystyvyys (self-efficacy) ja 3) aitouden tunne / autenttisuus (sense of authenticity / authenticity). Itsekunnioitus tarkoittaa sitä, että ihmiset tuntevat itsensä hyvinä ja arvokkaina. Itsekunnioitus perustuu ajatukseen, että yksilöt haluavat nähdä itsensä suotuisasti ja he toimivat tavalla, joka ylläpitää ja vahvistaa tätä positiivista kuvaa itsestä (Stets & Burke 2014). Minäpystyvyys taas tarkoittaa sitä, missä määrin ihmiset kokevat, että heillä on kyky vaikuttaa ympäristöön (Gecas 1989, Stets & Burke 2014 mukaan). Aitouden tunne tai autenttisuus liittyy yksilön sisäisiin tai henkilökohtaisiin standardeihin sen suhteen, kuka hän todella on (Erickson 1995, Stets & Burke 2014 mukaan).

Niemen (2013, 15) ja Ojasen ym. (2004, 84) mukaan itsetunnon kolme ulottuvuutta ovat: 1) itsensä tunteminen, 2) itsensä luottaminen ja 3) itsensä arvostaminen. Itsetunto on yksilön subjektiivinen arvio, ajatus ja käsitys itsestään, sekä itsetunto voi vaihdella kokemusten ja elämäntilanteiden mukaan (Leary & Baumeister 2000; Niemi 2013, 18). Ojanen ym. (2004, 84–85)

mainitsevat, että *itsetuntemukseen* liittyy omien persoonallisuuspiirteiden, heikkouksien ja vahvuuksien tuntemusta. Mikäli ihmisen oma arvio omasta itsestään vastaa kohtuullisen hyvin muiden ihmisten tekemiä arvioita hänestä, on itsetuntemus hyvällä pohjalla (Ojanen ym. 2004, 85). *Itsearvostus* tarkoittaa sitä, että ihminen kunnioittaa itseään, arvostaa itseään, hyväksyy itsensä ja on tyytyväinen itseensä sellaisena kuin on (Ojanen ym. 2004, 85). Ojane ym. (2004, 85) mukaan *itseluottamus* koostuu omista menestyksen tai onnistumisen odotuksista, ja uskosta siihen, että omat yrityksen tuottavat tulosta.

Leary & Baumeister (2000) mukaan itsetunto voidaan jakaa tilanneitsetuntoon (state self-esteem) ja piirreitetuntoon (trait self-esteem). Tilanneitsetunnon määritelmän mukaan itsetunto voi vaihdella eri tilanteissa: miten ihminen arvioi itseään tietyllä hetkellä. Piirreitetunto on ihmisen pitkäaikainen ja tyypillinen arviointi omasta itsestä (Leary & Baumeister 2000). Piirreitetunto heijastaa ihmisen yleistä käsitystä siitä, että hän on sellainen henkilö, jota muut arvostavat ja hyväksyvät (Leary 1999).

Korkea itsetunto liittyy edistyneempään oma-aloitteellisuuteen, onnellisuuteen sekä elämäntyytyväisyyteen (Buhrmester et al. 1988, Diener & Diener 1995, LePine & Van Dyne 1998, Furnham & Cheng 2000, Raevuori ym. 2007 mukaan). Hosogi ym. (2012) mainitsee, että positiivinen itsetunto tukee psyykkistä vakautta ja positiivista sosiaalista aktiivisuutta sekä on olennainen osa lapsen psyykkistä kehitystä. Positiivinen itsetunto suojelee lapsia ja nuoria henkiseltä ahdistukselta ja masentuneisuudelta sekä auttaa heitä selviytymään vaikeista ja stressaavista elämäntilanteista (Hosogi ym. 2012). Niemen (2013,12) mukaan terveen itsetunnon omaava ihminen tuntee ja hyväksyy itsensä sekä tunteensa sellaisinaan. Terve itsetunto edistää mielenrauhaa, onnellisuutta ja tyytyväisyyttä (Niemi 2013, 51). Lisäksi Niemi (2013, 52) mainitsee, että terveen itsetunnon omaavalla ihmisellä on kyky luottaa itseensä ja liittää itseensä myönteisiä ominaisuuksia, hän tuntee itsensä arvokkaaksi ja taitavaksi. Orth ja Robins (2014) ovat samaa mieltä, ja mainitsevat, että terve itsetunto ennustaa menestystä ja terveyttä elämän eri osa-alueilla.

Hosogi ym. (2012) mainitsevat Mendelson ym. (2002) ja Eiber ym. (2003) viitaten, että psykiatrisen häiriön esiintyminen liittyy alhaiseen itsetuntoon. Lapsilla on riski saada sosiaalisia ja psyykkisiä ongelmia, mikäli itsetunto on vaurioitunut (Hosogi ym. 2012). Lisäksi alhainen itsetunto on yhdistetty rikollisuuteen, päihteiden väärinkäyttöön, masennukseen ja yksinäisyyteen (Leary 1999) sekä myös syömishäiriöihin (Whisman & Kwon 1993, Button et al. 1996,

Kendler et al. 2002; 2006, Raevuori 2007 ym. mukaan). Tosin myös korkeallakin itsetunnolla on pimeä puolensa, sillä sen on havaittu olevan yhteydessä aggressiivisuuteen sekä narsismiin (Stets & Burke 2014). Narsistiselle yksilölle on ominaista liiallinen itsekunnioitus ja itsensä ylistäminen (Orth & Robins 2014).

Itsetunto alkaa kehittyä jo varhain, kun lapsi peilaa itseään vanhempien reaktioista (Niemi 2013, 39). Lapset saavat hyvän pohjan itsensä arvostamiselle ja itseensä luottamiselle, kun he saavat paljon hyväksyntää ja kannustusta (Niemi 2013, 39). Orth ja Robins (2014) mainitsevat, että itsetunto nousee murrosiästä keski-ikään, ja itsetunnon huippu on noin 50–60-vuotiaana. Sen jälkeen itsetunto laskee kiihtyvällä tahdilla vanhuuteen. Tosin on muistettava, että itsetunnon vaihtelussa on yksilöllisiä eroja (Orth & Robins 2014). Lisäksi sukupuolten välillä on havaittu eroa itsetunnossa, ja yleensä tytöillä on alhaisempi itsetunto verrattuna poikiin (Hosogi ym. 2012).

3.1.3 Minäkäsitys, itsetunto ja sosiaalinen ympäristö

Minäkuva ja itsetunto kehittyvät ja kasvavat vuorovaikutuksessa sosiaalisen ympäristön kanssa, joista tärkeimpänä vaikuttajana on ydinperhe (Niemi 2013, 15; Keizer ym. 2019). Myös Hosogi ym. (2012) mainitsee myös, että koti on ensimmäinen paikka, jossa lapset rakentavat suhteita muihin ihmisiin. Ihmisen itsetunto ja minäkäsitys rakentuu perheen lisäksi myös merkittävästi suhteessa ikätovereihin, sukulaisiin ja muihin ystäviin (Niemi 2013, 15–16).

Lasten positiivisen itsetunnon kehittymiseen on havaittu vaikuttavan neljä tekijää: 1) vanhemman ja lapsen suhde, 2) itsensä hyväksyminen 3), sosiaalinen käyttäytyminen ja 4) keinot, joilla pyritään selvittämään lapsen ei-toivottuja tunteita (Hosogi ym. 2012). Vanhempien alhainen itsetunto, emotionaalinen epävakaus, vähäinen huolenpito lapsesta sekä vanhempien luoma elinympäristö, joka oli fyysisesti, älyllisesti ja emotionaalisesti köyhtynyt, korreloi lasten huonon itsetunnon kanssa. Lasten kykyyn suhtautua myönteisesti itseensä vaikuttaa se, kuinka heidän vanhempansa kohtelevat heitä (Hosogi ym. 2012; Keizer ym. 2019). Vanhempien läsnäolollaan luoman perusturvallisuuden myötä lapselle kehittyy myönteinen minäkuva – on siis tärkeää, että lapsi saisi mahdollisimman paljon hyvää palautetta toiminnastaan ja mahdollisimman vähän arvostelua (Niemi 2013, 40). Vahvan itsetunnon omaavat lapset ovat saaneet vanhemmiltaan arvostusta ja hyväksyntää, sekä he ovat päässeet perheessään tasavertaisina perheenjäseninä kantamaan vastuuta ja päättämään asioista (Aho 2005, 41).

Lasten kasvaessa sosiaalinen ympäristö laajenee naapurustoon ja kouluun (Hosogi ym. 2012). Kouluikä on lasten itsetunnon kannalta merkittävä vaihe (Niemi 2013, 40). Kouluikässä lapset alkavat arvioida itseään akateemisesta, sosiaalisesta, emotionaalista ja fyysisestä näkökohdasta, sekä näihin vaikuttavat ystävien ja opettajien kanssa olevat keskinäiset suhteet (Hosogi ym. 2012). Tutkimukset ovat osoittaneet, että ikätovereilla on todellakin vahva vaikutus nuorten itsetuntoon: on havaittu, että nuorilla, joilla on ystäviä ja joilla on korkea ystävyys-suhteenlaatu, omaavat paremman itsetunnon (Keizer ym. 2019). Ahon (2005, 42) mukaan opettaja voi vaikuttaa lasten itsetuntoon myönteisesti tai kielteisesti omalla käyttäytymisellään.

3.2 Minäkäsityksen ja itsetunnon mittaaminen

Guerin & Tatlow-Golden (2018) mainitsevat, että itsetunnon sekä minäkäsityksen mittarit ovat laajalti käytössä psykologisessa tutkimuksessa. Psykologisen tutkimuksen peruslähtökohta on, että mittarit luotettavia ja päteviä, sekä mittaavat sitä asiaa, mitä niillä on tarkoitus mitata (Guerin & Tatlow-Golden 2018). Tämän vuoksi olisi tärkeää, että mittarit olisivat sisällöltään mahdollisimman johdonmukaisia ja vakaita (Guerin & Tatlow-Golden 2018).

Guerin ja Tatlow-Goldenin (2018) mukaan itsetuntoa ja minäkäsitystä mittaavat mittarit vaihtelevat huomattavasti sekä rakenteeltaan että sisällöltään, mikä herättää kysymyksiä siitä, mitkä mittarit ovat pätevimpiä mittaamaan itsetuntoa ja minäkäsitystä. DeBettigniesin ja Goldsteinin (2020) mukaan minäkäsitystä mitataan tyypillisesti itseraportoinnilla. Yleisimpiä mittareita ovat Rosenbergin itsetuntoasteikko (Rosenberg Self-Esteem Scale) ja Piers-Harrisin lapsille suunnattu itsetuntoasteikko (Piers-Harris Self-Concept Scale for Children) (DeBettignies & Goldstein 2020). Guerin ja Tatlow-Golden (2018) mainitsevat, että kolme pääasiallista lapsille suunniteltua minäkäsityksen ja itsetunnon mittaria ovat jo aiemmin mainittu Piers-Harrisin lapsille suunnattu itsetuntoasteikko sekä sen lisäksi SDQ-I-kysely (Self-Description Questionnaire I) ja Harterin itsehavainnointi profiili lapsille (Self-Perception Profile for Children, Harter 1985). Näiden mittareiden lisäksi lapsille on suunnattu SSCS-asteikko (Student Self-Concept Scale) minäkäsityksen mittaamiseen (Gresham 1995).

Yleisesti ottaen itsetuntoa ja minäkäsitystä mittaavat mittarit ovat luotettavuudeltaan ja toistettavuudeltaan toimivia, mutta joitakin haasteita löytyy (Guerin & Tatlow-Golden 2018). Esi-

merkiksi monet lasten minäkäsityksen näkökohdista ja merkityksistä puuttuvat näistä mittareista, mikä vaikuttaa mittareiden sisällön validiteettiin (Guerin & Tatlow-Golden 2018). Butlerin ja Gassonin (2005) mukaan minäkäsityksen ja itsetunnon itseraportointi mittarit ovat haastavia myös sen vuoksi, että tutkittavien mieliala ja motivaatio saattavat vaikuttaa vastauksiin, sekä ne vaativat tutkittavalta itsetietoisuutta. Mittareiden haasteisiin liittyy myös minäkäsityksen ja itsetunnon termien sekoitettavuus: joidenkin mittareiden kohdalla mittaria kuvataan minäkäsityksen mittarina, vaikka se näyttää mittaavan itsetuntoa (Butler & Gasson 2005).

4 TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tämän kandidaatin tutkielman tavoitteena on selvittää sosiaalisen ympäristön yhteyttä lasten minäkäsitykseen ja itsetuntoon. Lisäksi pyrkimyksenä on selvittää mitkä tekijät mahdollisesti vaikuttavat tähän yhteyteen.

Tutkimuskysymykset:

- 1) Pää tutkimuskysymys: Onko sosiaalisella ympäristöllä yhteyttä lasten minäkäsitykseen ja itsetuntoon?
- 2) Lisätutkimuskysymys: Mitkä tekijät mahdollisesti vaikuttavat sosiaalisen ympäristön ja minäkäsityksen tai itsetunnon välisiin yhteyksiin lapsilla?

5 MENETELMÄT

Tämän systemaattisen kirjallisuuskatsauksen tavoitteena on selvittää sosiaalisen ympäristön yhteyttä minäkäsitykseen ja itsetuntoon lapsilla. Tässä systemaattisessa kirjallisuuskatsauksessa pyritään tarkastelemaan ja tunnistamaan myös tekijät, jotka mahdollisesti vaikuttavat tähän yhteyteen. Systemaattisen kirjallisuuskatsauksen tiedonhaussa oli tavoitteena löytää tutkimusartikkeleita, jotka selvittivät sosiaalisen ympäristön ja minäkäsityksen sekä itsetunnon korrelaatiota lapsilla.

Järjestelmällinen tiedonhaku suoritettiin 18.10.2021 kolmeen kansainväliseen terveystietokantaan: PsycInfo, Cinahl ja Web of Science. Hakulauseke jokaiseen kolmeen tietokantaan oli seuraava: ("social environment" OR "social relationships" OR "social interaction") AND (self-image OR self-esteem OR "relational self" OR self-schemata OR self-concept) AND (child OR children OR childhood) NOT patient NOT disorder*. Kohdat "not patient" ja "not disorder*" olivat mukana, jotta tuloksista oli mahdollista sulkea pois tutkimukset, joissa oli tutkittu erilaisten sairauksien vaikutusta tai yhteyttä. Lisäksi haku rajattiin vertaisarvioituihin, englanninkielisiin ja vuosina 1990–2021 julkaistuihin artikkeleihin, jotta artikkelit olisivat mahdollisimman luotettavia ja ajankohtaisia. Kohderyhmänä olivat lapset, ja ikähaarukka oli 0–18-vuotiaat. Ikärajaus tutkielmaan tehtiin Suomen lastensuojelulain mukaan, jossa lapsena pidetään alle 18-vuotiasta (Lastensuojelulaki, 1489/2019, 2019).

Hakutulokset seulottiin seuraavilla poissulkukriteereillä: 1) tutkimus käsittelee sairaita, vammautuneita tai hoidossa olevia, 2) tutkimus käsittelee rajoittunutta otantaa, kuten kodittomia, huostaan otettuja tai muuta sellaista ryhmää, jonka tutkimustuloksia ei ole mahdollista yleistää muuhun väestöön, 3) tutkimuksessa ei ole mitattu sosiaalisen ympäristön, sosiaalisten suhteiden tai sosiaalisen vuorovaikutuksen yhteyttä lasten minäkuvaan tai itsetuntoon ja 4) tutkimus käsittelee yli 18-vuotiaita.

Tutkimusten seulonnan jälkeen valituille tutkimuksille tehtiin laadunarviointi. Tutkielmaan valikoitui tutkimuksia erilaisilla tutkimusasetelmilla: kahdessa tutkimuksessa oli poikkileikkausasetelma (O’Koon 1997; Demaray ym. 2007), kolmessa pitkittäisasetelma (Verschueren ym. 2012; Gruenenfelder-Steiger ym. 2016; Keizer ym. 2019) ja yhdessä kokeellinen asetelma (Thomaes ym. 2010). Tutkimusasetelmien kirjon vuoksi valikoitujen tutkimusten laadun arvioinnissa hyödynnettiin soveltuvien osien 10 kohdan Critical Appraisal Skills Programme (CASP)

-tarkistuslistaa. Tämä soveltui mielestäni parhaiten jokaisen tutkimuksen laadun arviointiin, koska tarkistuslistan yhdeksän kysymystä kymmenestä sopivat tutkimusasetelmaltaan monen eri tutkimuksen laadun arviointiin. Se on hyvin yleinen työkalu, ja sen esittämät kysymykset pyytävät arvioijaa pohtimaan, olivatko tutkimusmenetelmät asianmukaisia ja ovatko havainnot hyvin esitettyjä sekä merkityksellisiä. Tarkistuslistan jokaisessa kymmenessä kohdassa kerrotaan, mitä asioita kysymykseen vastatessa on hyödyllistä pohtia, mikä helpottaa kysymyksiin vastaamista. Jokaisen kohdan toteutumista arvioitiin asteikolla *Yes* (Y), *No* (N) ja *Can't tell* (?). Laadunarvioinnin jälkeen tutkimukset analysoitiin laadullisen synteessin keinoin.

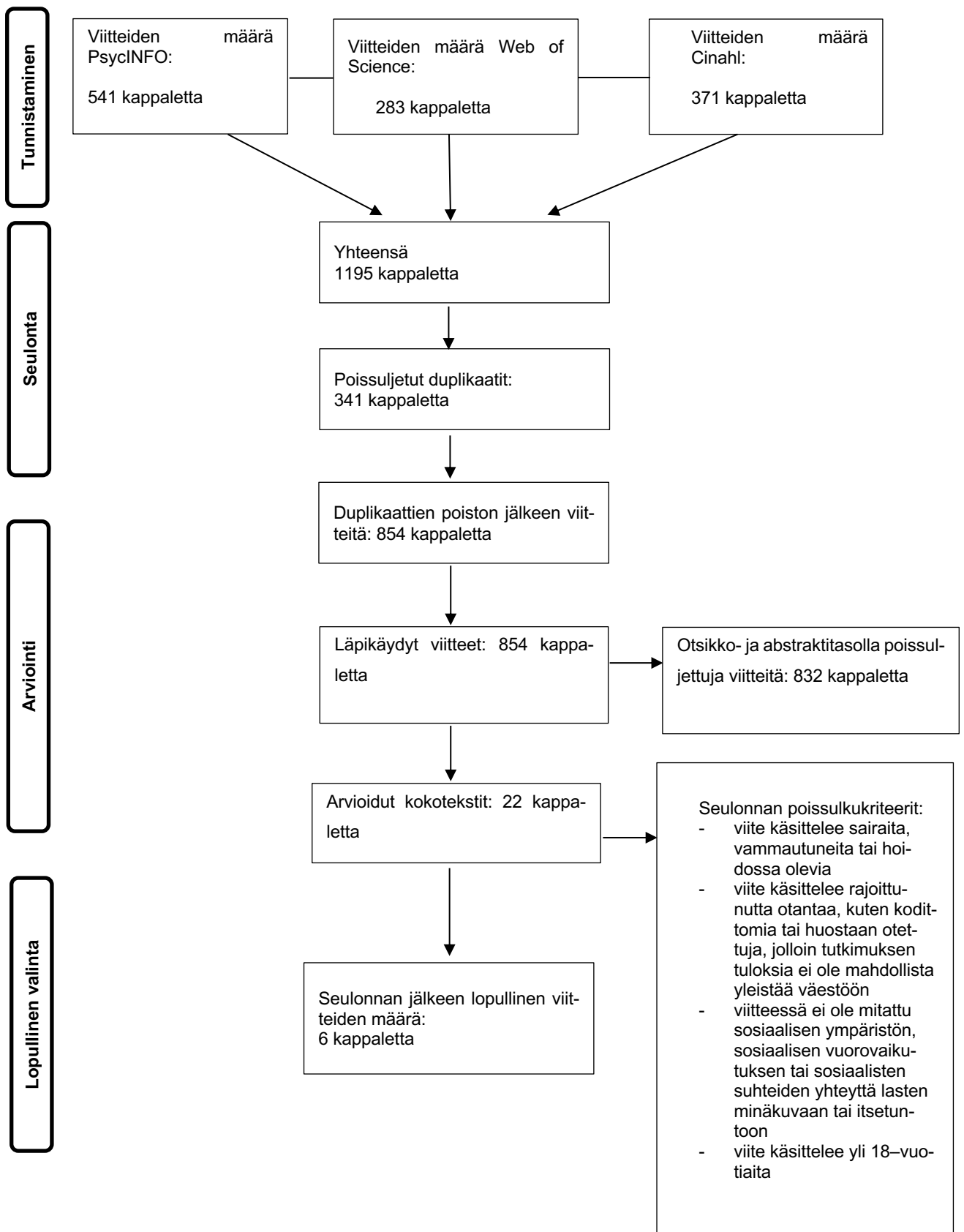
6 TULOKSET

6.1 Kirjallisuushaun ja laadunarvioinnin tulokset

Tämän systemaattisen katsauksen tiedonhaussa saatiin yhteensä 1195 tulosta, joista 541 kappaletta PsycINFO -tietokannasta, 283 kappaletta Web of Science -tietokannasta ja 371 kappaletta Cinahl -tietokannasta. Seulonta suoritettiin poissulkukriteerien mukaisesti, jonka seurauksena kirjallisuuskatsaukseen valikoitui kuusi kriteerit läpäisevää tutkimusta. Tutkimusten tulosten soveltuvuutta kirjallisuuskatsaukseen arvioitiin otsikoiden, tiivistelmien, ja lopuksi koko tekstin perusteella. Vuokaavioon (kuvio 3) on dokumentoitu koko tiedonhaun prosessi.

Laadunarvioinnissa havaittiin, että jokaisessa tutkimuksessa kuvattiin selkeästi, mitä tutkimuksella pyritään selvittämään ja mitkä ovat tutkimuksen tavoitteet. Tutkimusasetelma oli sopiva jokaisessa tutkimuksessa tutkimuksen tavoitteisiin nähden, sekä samoilla tutkimusasetelmilla tehdyt tutkimukset olivat keskenään hyvin samantapaisia. Laadunarvioinnissa arvointikriteeristön toinen kohta merkattiin jokaisen tutkimuksen kohdalla ”No”, koska kriteeristöissä selvitetiin laadullisen menetelmän sopivuutta, ja jokainen katsaukseen valikoiduista tutkimuksista oli määrällisiä. Tutkimusten sisäänotto- ja poissulkukriteerit kuvattiin asianmukaisesti. Lisäksi artikkeleissa oli asianmukaisesti kuvattu mahdolliset syyt tutkittavien poispuotoamisille, mikäli sellaisia oli.

Kolmessa kuudesta tutkimuksesta on kuvattu tutkijan ja tutkittavien välinen suhde. Kaikissa on muutoin selkeästi kerrottu, että kuka tekee tiedonkeruun, miten ja missä tilanteessa. Tietojen ja tuloksien analysointi on tarkkaa jokaisessa tutkimuksessa, mikä on tyypillistä määrällisille tutkimuksille. Tilastoinnin lisäksi tulokset on avattu selkeästi ja kattavasti artikkeleissa. Neljässä tutkimuksessa on otettu huomioon eettiset tekijät, ja tutkimukset ovat saaneet eettisen toimikunnan hyväksynnän. Muissakin tutkimuksissa on muun muassa pyydetty lapsien vanhemmilta suostumus tutkimukseen osallistumiseen, mutta muista eettisiin asioihin liittyvistä tekijöistä ei ollut mainintaa. Kokonaisuudessaan kaikki tutkimukset läpäisivät laadunarvioinnin. Laadunarvioinnin taulukko löytyy liitteestä 1.

KUVIO 3. Tiedonhaun vuokaavio.

6.2 Valitut tutkimukset

Poissulkukriteerien mukaisen seulonnan jälkeen tähän systemaattiseen kirjallisuuskatsaukseen valikoitui kuusi tutkimusta, jotka oli julkaistu vuosina 1997–2019. Tutkimusten aineisto oli kerätty Yhdysvalloista, Alankomaista, Belgiasta ja Saksasta. Järjestelmällisen tiedonhaun tutkimuksiin osallistui yhteensä 4130 tutkittavaa ja otoskoko vaihteli 113 ja 2054 välillä. Kaikissa muissa tutkimuksissa paitsi yhdessä (Gruenenfelder-Steiger ym. 2016) mainittiin sukupuoli-ikäkauma, ja näihin tutkimuksiin osallistuvista oli tyttöjä 50,4 % (n=1046) ja poikia 49,6 % (n=1031). Nuorimmat tutkittavat olivat iältään 4 vuotta ja 11 kuukautta, ja vanhimmat 18 vuotta. Tutkimusten perustiedot löytyvät taulukosta 1.

Tutkittavat testattiin, tai he vastasivat kyselyihin joko yksin erillisessä huoneessa tai luokkahuonetilanteessa. Yksin erillisessä huoneessa suoritettut testit ja kyselyt valvottiin tutkimusavustajan tai psykologin puolesta. Luokkahuonetilanteessa suoritettut testit tai kyselyt valvottiin tohtorikoulutettavan, opettajan tai muun koulussa toimivan hallinnoijan (school administration) puolesta.

Itsetunnon mittarit valituissa tutkimuksissa. Tutkimuksissa, jotka mittasivat itsetuntoa, käytettiin itsetunnon mittaamiseen asteikkoa. Thomaes ym. (2010) käyttivät mittarina mukautettua asteikkoa Rosenbergin itsetunto asteikosta ja Harterin itsehavainnointi profiilista lapsille (Modeled measure of Harter’s Self-Perception Profile for Children and Rosenberg’s Self-esteem Scale) ja Gruenenfelder-Steiger ym. (2016) käyttivät mittarina Rosenbergin itsetunto asteikkoa (Rosenberg’s Self-Esteem Scale). Keizer ym. (2019) käyttivät hollantilaista versiota Rosenbergin itsetunto asteikosta (Dutch version of Rosenberg Self-esteem Scale).

Minäkäsityksen mittarit valituissa tutkimuksissa. Minäkäsitystä mittaavissa tutkimuksissa käytettiin minäkäsityksen mittaamiseen kyselyitä ja asteikkoja. O’Koon (1997) käytti OSIQ-kyselyä (Offer Self-image Questionnaire), Demaray ym. (2007) käyttivät SSCS-asteikkoa (Student Self-Concept Scale) ja Verschueren ym. (2012) käyttivät SDQ-I-kyselyä (Self-Description Questionnaire-I).

TAULUKKO 1. Tutkimusten perustiedot.

Tutkimus (maa)	Vuosi	Tutkittavien lkm.	Tutkittavien puolijakauma % (n)	suku- Tutkittavien vuosina (mediaani)	ikä
Demaray ym. (Yhdysvallat)	2007	921	M 51,6 % (476) N 48,4 % (446)		8–18 v
Gruenenfelder- Steiger ym. (Saksa)	2016	T1: 2054 T2: 2047 T3: 2003 T4: 1952 T5: 1790	Ei mainittu		12–16 v
Keizer ym. (Alankomaat)	2019	542	M 49,1 % (266) N 50,9 % (276)		11–16 v (13,6 v)
O’Koon, J. (Yhdysvallat)	1997	167	M 43,1 % (72) N 56,9 % (95)		16–18 v
Thomaes ym. (Alankomaat)	2010	333	M 49 % (163) N 51 % (170)		8–12 v (10,8)
Verschueren ym. (Belgia)	2012	113	M 47,8 % (54) N 52,2 % (59)		Ikäjakaumaa ei mainittu (4 v 11 kk)

6.3 Sosiaalisen ympäristön yhteys minäkäsitykseen ja itsetuntoon

Kolmessa tutkielmaan valituista tutkimuksista tutkittiin sosiaalisen ympäristön yhteyttä itsetuntoon ja kolmessa sosiaalisen ympäristön yhteyttä minäkäsitykseen. Viidessä kuudesta tutkimuksesta kaikilla tutkittavana olevilla sosiaalisen ympäristön osa-alueilla oli tilastollisesti merkitsevä yhteys lasten minäkäsitykseen tai itsetuntoon. Gruenenfelder-Steiger ym. (2016) tutki-

muksessa ei löydetty tilastollisesti merkitsevää yhteyttä jokaisen tutkittavan sosiaalisen ympäristön osa-alueen kohdalla. Gruenenfelder-Steiger ym. (2016) tutkimuksessa löydettiin tilastollisesti merkitsevää yhteys vain subjektiivisen vertaishyväksynnän ja itsetunnon välillä, kun tutkittiin subjektiivisen ja objektiivisen vertaishyväksynnän yhteyttä itsetuntoon. Tilastollisen merkitsevyyden rajana pidettiin p-arvoa $p < 0.050$. Tutkimusten keskeiset tiedot ja tulokset löytyvät taulukoista 2 ja 3.

Gruenenfelder-Steiger ym. (2016) löysivät tilastollisesti merkitsevän yhteyden subjektiivisen vertaishyväksynnän ja itsetunnon välillä ($p < 0.01$). Thomaes ym. (2010) kokeellisessa tutkimuksessa havaittiin, että ikätovereilta saatu hyväksyntä vaikutti välittömästi itsetunnon kohoamiseen, kun taas ikätovereilta saatu paheksunta aiheutti välittömästi itsetunnon alenemista. Molemmat näistä Thomaes ym. (2010) löydöksistä olivat tilastollisesti merkitseviä. Keizer ym. (2019) tutkimuksissa löydettiin todella vahva tilastollisesti merkitsevä yhteys vanhempien suhteen laadun ja lapsen itsetunnon välillä ($p < 0.000$). Tutkimuksessa oli tutkittu erikseen isän ja äidin välistä suhteen laatua tyttäriin ja poikiin.

Demaray ym. (2007) löysivät tilastollisesti merkitsevän yhteyden sosiaalisen tuen koetun esiintymistiheyden ja minäkäsityksen välillä. Tutkimuksessa käytetty CASSS-mittari arvioi lapsen käsityksiä sosiaalisesta tuesta neljästä lähteestä: vanhemmilta, opettajilta, luokkatovereilta ja läheisiltä ystäviltä. Lapset ja nuoret vastasivat kuhunkin kohtaan arvioimalla saatavilla olevan tuen esiintymistiheyttä ja sitä, kuinka tärkeänä he pitivät kannustavaa käyttäytymistä. Lapsilla, joilla oli korkeampi vanhemman, opettajan, luokkatoverin ja/tai läheisen ystävän tuki, oli myös korkeampi minäkäsitys.

Verschueren ym. (2012) tutkivat lapsen kolmen tärkeän ihmissuhteen yhteyttä itsetunnon kolmeen eri osa-alueeseen: yleiseen (general), sosiaaliseen (social), akateemiseen (academic) itsetuntoon. Verschueren ym. (2012) mukaan lapsen kolmella tärkeällä ihmissuhteella, eli suhteella äitiin, isään ja ikätovereihin, on kaikilla tilastollisesti merkitsevä yhteys lapsen minäkäsitykseen positiivisella tavalla. He havaitsivat, että korkeampi kiintymysvarmuus äitiin liittyy positiivisempaan yleiseen minäkäsitykseen. Korkeampi suhteen laatu opettajan kanssa oli yhteydessä positiivisemmän akateemisen minäkäsityksen kanssa ja korkeampi ikätovereilta saatu vertaishyväksyntä oli yhteydessä positiivisempaan sosiaaliseen minäkäsitykseen. Vahvin tilastollisesti merkitsevä yhteys liittyi suhteeseen äitiin ($p < 0.001$), mutta suhde opettajaan ja ikätoveriinkin

oli selkeästi merkitsevä ($p < 0.01$). O’Koon (1997) taas havaitsi, että lapsen suhteella vanhempiin ja ikätovereihin on kaikilla tilastollisesti merkitsevä yhteys positiivisesti lapsen minäkäsitykseen ($p < 0.05$).

6.4 Sosiaalisen ympäristön ja minäkäsityksen sekä itsetunnon yhteyden vaikuttavat tekijät

Demaray ym. (2007) havaitsivat, että lapsilla, jotka kokivat suhteensa opettajaan ja/tai luokkatoveriin tärkeäksi, oli korkeampi akateeminen minäkäsitys kuin niillä lapsilla, jotka eivät pitäneet suhdettaan opettajaan ja/tai luokkatoveriin tärkeänä. Nämä yhteydet olivat tilastollisesti merkittäviä p-arvon ollessa $p < 0.001$. Samanlaista tilastollisesti merkittävää yhteyttä ei löytynyt lapsien ja vanhempien tai läheisten ystävien väliltä: suhteen tärkeydellä ei havaittu olevan vaikutusta.

Verschueren ym. (2012) mainitsivat yhdeksi tutkimuksensa hypoteesiksi, että ”sosiaalinen suhde muokkaa toista, mikä puolestaan vaikuttaa lasten minäkäsitykseen”. Tuloksissa hypoteesi todettiin oikeaksi. Tarkemmin äiti-lapsi-kiintymysturvalla oli yhteys lapsen akateemiseen minäkäsitykseen, sillä se vaikutti opettajan ja lapsen välisen suhteen laatuun. Tämä epäsuora vaikutus osoittautui tilastollisesti merkittäväksi ($p < 0.05$).

Thomaes ym. (2010) havaitsivat tutkimuksessaan, että lapset, joilla oli ikätovereilta saadun paheksunnan jälkeen merkittävää itsetunnon alenemista, olivat narsistisempia kuin ne lapset, jotka kokivat myös paheksuntaa, mutta itsetunnon aleneminen ei ollut niin merkittävää. Tämä havainto oli tilastollisesti merkittävä ($p < 0.01$). Narsistisuutta ei havaittu kuitenkaan ikätovereilta saadun hyväksynnän kohdalla. Narsismi siis liittyy lisääntyneeseen itsetuntoreaktiivisuuteen negatiivisen, mutta ei positiivisen sosiaalisen palautteen seurauksena.

O’Koon (1997) huomasi, että sukupuolella ja kiintymystasolla ikätovereihin oli vaikutus minäkäsitykseen. O’Koon (1997) havaitsi korrelaation sukupuolen ja kiintymystasojen välillä, mikä vaikutti minäkäsitykseen. Tutkimuksessa miehillä havaittiin olevan korkeampi minäkäsityksen taso, kuin naisilla. Naisilla taas oli huomattavasti korkeampi kiintymys vertaisiin. O’Koon (1997) mainitsi, että ero kiintymyssuhteen tasossa ja minäkäsityksessä naisten ja miesten välillä voi johtua siitä, että naiset ovat osoittaneet suurempaa herkkyyttä ystävien kanssa verrattuna miesten väliseen pinnallisempaan vuorovaikutukseen.

TAULUKKO 2. Itsetunnon ja sosiaalisen ympäristön yhteys.

Tutkimus (vuosi), tutkimusasetelma	Mitä mitattiin?	Itsetunnon mittari	Sosiaalinen ympäristön mittari	Sosiaalisen ympäristön ja itsetunnon yhteys (p-arvo)	Yhteyteen mahdollisesti vaikuttava tekijä
Gruenenfelder-Steiger ym. (2016), pitkittäistutkimus	Subjekttiivisen ja objektiivisen vertaishyväksynnän yhteyttä itsetuntoon	Rosenberg SE Scale	Subj. VH mitattiin kuuden kohdan asteikolla, obj. VH mitattiin koululuokkien sosiogrammilla	Kyllä, subj. VH kohdalla (p<0.001), obj. VH kohdalla yhteys ei tilastollisesti merkitsevä	Ei tutkittu
Keizer ym. (2019), pitkittäistutkimus	Vanhempien ja lasten koetun kiintymyssuhteen laadun yhteyttä itsetuntoon	Dutch version of Rosenberg SE Scale	The Inventory of Parent and Peer Attachment (IPPA)	Kyllä (p<0.000)	Ei tutkittu
Thomaes ym. (2010), kokeellinen tutkimus	Ikätovereilta saadun hyväksynnän ja paheksunnan välitöntä yhteyttä itsetuntoon	Modeled measure of Harter's Self-Perception Profile for Children and Rosenberg's SE Scale	Dutch version of the six-item social acceptance subscale of Harter's Self-Perception Profile for Children	Kyllä, paheksuntaa saaneet (p<0.0001), hyväksyntää saaneet (p<0.0001)	Narsismi

VH = vertaishyväksyntä, SE = self-esteem

TAULUKKO 3. Minäkäsityksen ja sosiaalisen ympäristön yhteys.

Tutkimus (vuosi), tutkimusasetelma	Mitä mitattiin?	Minäkäsityksen mittari	Sosiaalisen ympäristön mittari	Sosiaalisen ympäristön ja minäkäsityksen yhteys (p-arvo)	Yhteyteen mahdollisesti vaikuttava tekijä
Demaray ym. (2007), poikkileikkaus-tutkimus	Sosiaalisen tuen koetun esiintymistiheyden yhteyttä minäkäsitykseen	Student Self-Concept Scale (SSCS)	Child and Adolescent Social Support Scale (CASSS)	Kyllä (p<0.001)	Koetun sosiaalisen tuen tärkeys
O’Koon (1997), poikkileikkaus-tutkimus	Vanhempien ja ikätoverien suhteen vaikutusta minäkäsitykseen	Offer Self-image Questionnaire (OSIQ)	Inventory of Parent and Peer Attachment (IPPA)	Kyllä (p<0.05)	Kiintymyssuhteen taso ja sukupuoli
Verschueren ym. (2012), pitkittäistutkimus	Kolmen tärkeän sosiaalisen suhteen (1.äiti, 2.ikätoveri, 3.opettaja) yhteyttä minäkäsitykseen	Self-Description-Questionnaire-I (SDQ-I)	1.Attachment Q-set 2.Sovellettu sosiometrinen menettely 3.Student-Teacher Relationship Scale (STRS)	1. Kyllä, (p<0.001) 2. Kyllä (p<0.01) 3.Kyllä (p<0.01)	Suhteet muokkaavat toisiaan, mikä puolestaan vaikuttaa lasten minäkäsitykseen

7 POHDINTA

7.1 Päättökysymyksen tulosten tarkastelu

Tässä systemaattisessa kirjallisuuskatsauksessa selvitettiin vastauksia kahteen tutkimuskysymykseen. Päättökysymys oli ”Onko sosiaalisella ympäristöllä yhteyttä lasten minäkuvaan ja itsetuntoon?” ja lisätutkimuskysymys oli ”Mitkä tekijät mahdollisesti vaikuttavat sosiaalisen ympäristön ja minäkäsityksen tai itsetunnon väliseen yhteyteen lapsilla?”. Kaikissa tähän systemaattiseen kirjallisuuskatsaukseen valituissa kuudessa tutkimuksessa löydettiin tilastollisesti merkitsevä yhteys vähintään yhden sosiaalisen ympäristön osa-alueen ja lasten itsetunnon tai minäkäsityksen välillä. Tämän systemaattisen kirjallisuuskatsauksen tulokset ovat yhteneväisiä aiemman aiheesta tehdyn tutkimustiedon kanssa, sekä osoittavat selkeästi yhteyden sosiaalisen ympäristön ja itsetunnon tai minäkäsityksen välillä lapsilla.

Sosiaaliset suhteet ja itsetunto. Kolmessa tutkimuksessa löydettiin erittäin vahva yhteys sosiaalisten suhteiden ja itsetunnon välillä ($p < 0.001$, $p < 0.0001$ & $p < 0.000$). Subjekttiivisen vertaishyväksynnän ja itsetunnon välillä havaittiin tilastollisesti merkitsevä yhteys ($p < 0.001$), kun taas objektiivisen vertaishyväksynnän ja itsetunnon välillä ei tilastollista merkitsevyyttä havaittu. Objektiivisen vertaishyväksynnän ja itsetunnon välillä ei löydetty tilastollisesti merkitsevää yhteyttä mahdollisesti sen vuoksi, että vertaishyväksynnän objektiivisiin arviointeihin voi vaikuttaa arvioitavan yksilön suosio (popularity). Thomaes ym. (2010) havaitsivat, että ikätovereilta saatu vaikutti itsetunnon nousuun, kun taas paheksunta aiheutti sen laskua ($p < 0.0001$). Keizer ym. (2019) taas havaitsivat, että muutokset vanhemman ja lapsen välisen suhteen laadussa aiheutti muutoksia myös itsetunnossa: mikäli suhteen laatu oli parempi, myös itsetunto koheni, ja toisinpäin ($p < 0.000$).

Sosiaalisten suhteiden ja itsetunnon välinen yhteys on kiistaton, sillä aiempikin tutkimus on osoittanut sosiaalisten suhteiden olevan vahvasti yhteydessä itsetuntoon. Tuloksia tukee muun muassa Wagnerin ym. (2016) pitkittäistutkimus sekä Harrisin ja Orthin (2020) meta-analyysi 48 pitkittäistutkimuksesta, joissa molemmissa havaittiin sosiaalisten suhteiden olevan yhteydessä itsetuntoon. Tähän yhtyy myös Hosogi ym. (2012), jonka mukaan vanhempien kohtelu vaikuttaa lasten kykyyn suhtautua myönteisesti itseensä. Sosiaalisten suhteiden ja itsetunnon yhteys voi olla joko positiivista tai negatiivista riippuen suhteen laadusta. Mitä paremmaksi suhteen laatu koetaan, sitä parempi on myös itsetunto.

Sosiaaliset suhteet ja minäkäsitys. Kahdessa tutkimuksessa kävi ilmi tilastollisesti merkitseviä yhteyksiä sosiaalisten suhteiden ja minäkäsityksen välillä ($p < 0.05$, $p < 0.01$ & $p < 0.001$). Tutkijat (Verschueren ym. 2012 & O’Koon 1997) olivat yhteneväisiä siitä, että jokainen sosiaalinen suhde vaikuttaa ainutlaatuisella tavalla lasten minäkäsitykseen. Lisäksi Verschueren ym. (2012) tutkimuksen tulokset tukivat heidän hypoteesiaan sosiaalisten suhteiden aluekohtaisista yhteyksistä minäkäsitykseen. He havaitsivat, että eri sosiaaliset suhteet muodostavat aluekohtaisia yhteyksiä minäkäsitykseen: esimerkiksi lapsen suhde opettajaan oli yhteydessä myönteisempään akateemiseen minäkäsitykseen ja vertaishyväksyntä liittyi positiivisesti vain lasten sosiaaliseen minäkäsitykseen. Tulokset ovat linjassa myös aikaisempien tutkimusten kanssa. Esimerkiksi Colwell ja Lindsey (2003) selvittivät, että lapsilla, jotka osoittivat positiivisempia tunteita vuorovaikutuksessa opettajansa kanssa, oli positiivisempi minäkäsitys. Lisäksi Leflot ym. (2010) pitkittäistutkimus osoitti, että vahvempi opettajan ja lapsen välinen vuorovaikutus ennusti lasten akateemisen ja sosiaalisen minäkäsityksen merkittävää lisääntymistä. Rudolph ym. (1995) taas ovat osoittaneet yhteyden vertaishyväksynnän ja minäkäsityksen välillä lapsilla.

Sosiaalinen tuki ja minäkäsitys. Yhdessä tutkimuksessa tarkasteltiin sosiaalisen tuen yhteyttä minäkäsitykseen. Tutkimuksessa tutkittiin vanhemmilta, opettajilta, luokkakavereilta ja ystäviltä saadun sosiaalisen tuen koetun esiintymistiheyden yhteyttä minäkäsitykseen. Demaray ym. (2007) havaitsivat tilastollisesti merkitsevän yhteyden jokaisen näiden kohdalla, ja yhteys oli erittäin vahva ($p < 0.001$). Tätä tulosta tukee Formanin (1988), jonka mukaan sosiaalinen tuki useista eri lähteistä (vanhemmat, luokkatoverit, opettajat ja ystävät) liittyi korkeampaan minäkäsitykseen. Onkin mahdollista, että sosiaalinen tuki koetaan yleisesti ottaen aina positiivisena asiana, jolloin sillä on myönteinen yhteys minäkäsitykseen riippumatta siitä, kuka tuen antaja on.

Sosiaalisen ympäristön ja minäkäsityksen tai itsetunnon väliseen yhteyteen on loppujen lopuksi tärkeää ottaa myös huomioon näiden kolmen ilmiön kehitykseen vaikuttavat tekijät, joita mainittiin tässä katsauksessa otsikoissa 2 ja 3. Esimerkiksi Keltikangas-Järvinen (2012) on todennut, lapsen sosiaalinen kehitys ja sosiaaliset taidot saavat pohjan varhaisista kokemuksista. Mikäli lapsen varhaislapsuuden perusturvallisuus on ollut heikko tai kiintymyssuhdetta ei ole syntynyt, voi se aiheuttaa luottamuksen puutetta muihin ihmisiin ja täten voi vaikuttaa negatiivisesti myöhemmin muiden ihmisten kanssa yhdessä toimimiseen ja ihmissuhteisiin (Keltikangas-Järvinen 2012). Tai kuten Hosogi ym. 2012 mainitsevat, että yksi tekijä, joka korreloi lasten

huonon itsetunnon kanssa, on vanhempien huono huolenpito lapsesta. Nämä tekijät voivat vaikuttaa siihen, millainen yhteys sosiaalisen ympäristön, ja minäkäsityksen tai itsetunnon väliltä löytyy, sillä syyt hyvään tai heikkoon yhteyteen voi löytyä varhaislapsuudesta ja voivat toimia eräänlaisina sekoittavina tekijöinä tuloksissa.

7.2 Lisätutkimuskysymyksen tulosten tarkastelu

Sosiaalisen ympäristön ja lasten minäkäsityksen sekä itsetunnon yhteyteen havaittiin vaikuttavan neljä tekijää: 1) narsismi, 2) koetun sosiaalisen tuen tärkeys, 3) kiintymyssuhteen taso ja 4) toiset suhteet.

Narsismi. Brown. ym (2009) mukaan narsistiselle yksilölle on ominaista esimerkiksi ylimielisyys, empatian puute, kateus ja taipumus käyttää hyväkseen muita. Thomaes ym. (2010) tutkimuksessa narsismin havaittiin vaikuttavan niin, että paheksuntaa kokeneet lapset, joilla oli merkittävää itsetunnon laskua, olivat myös merkittävästi narsistisempia, kuin ne paheksuntaa kokeneet lapset, joilla ei ollut merkittävää laskua itsetunnossa. Narsistisuuden osoitettiin siis olevan yhteydessä heikompaan itsetuntoon. Tämä toteamus voisi hyvin olla mahdollista siinä mielessä, että narsistiset yksilöt saattavat peitellä omaa heikkoa itsetuntoaan liiallisella itsensä ylittämällä. Lisäksi tätä väitettä tukee Barry ym. (2003), joiden mukaan narsistiselle yksilöille on tarve saada toiset pitämään itseään parempana, mikä voi olla merkki matalasta tai hauraasta itsetunnosta. Ristiriidassa tulosten kanssa on kuitenkin Stetsin ja Burken (2014) tutkimus, jonka mukaan korkea itsetunto on yhteydessä narsismiin.

Koetun sosiaalisen tuen tärkeys. Demaray ym. (2007) havaitsivat, että sosiaalisen tuen koetun esiintymistiheyden ja minäkäsityksen yhteyteen vaikutti se, kuinka tärkeäksi sosiaalinen tuki koettiin. Tilastollista merkitsevyyttä ei kuitenkaan löydetty jokaisen suhteen kohdalla, vaan sosiaalinen tuki koettiin tärkeäksi, jos se tuli opettajalta tai luokkakaverilta ($p < 0.001$). Tulos on looginen siinä mielessä, että vanhemmilta ja läheisiltä ystäviltä saatua sosiaalista tukea voidaan pitää jollain tapaa itsestäänselvyytenä, jolloin lapsi saattaa arvostaa enemmän opettajilta ja luokkakavereilta saatua tukea. Demaray ym. (2007) mainitsevatkin, että sosiaalisen tuen tarjoamiseen perustuvia interventioita voitaisiin täydentää ohjaamalla lapsia ja nuoria valikoivasti luopumaan tuen arvosta niiltä, jotka eivät todennäköisesti tarjoa tukea, sekä kuinka etsiä ja arvostaa tukea niiltä, jotka todennäköisesti tarjoavat tarvittavaa tukea. Demaray ym. (2007) myös

pohtivat, että on mahdollista, että äärimmäisen alhaiset sosiaalisen tuen arvioinnit ja huono itsetunto liittyvät yhteiseen, mutta tuntemattomaan muuttajaan, joka voi vaikuttaa tuloksiin.

Kiintymyssuhteen taso ja sukupuoli. Kiintymyssuhteen tason ja sukupuolen myös huomattiin vaikuttavan sosiaalisen ympäristön ja minäkäsityksen yhteyteen. O’Koon (1997) havaitsi, että naisilla oli huomattavasti korkeampi kiintymyssuhteen taso ikätovereihin, mikä mahdollisesti oli yhteydessä siihen, että naisten minäkäsitys voi vahvistua vertaiskiintymyksen kautta. Tämän eron ajateltiin johtuvan naisten suuremmasta läheisyydestä ystävien kanssa verrattuna miesten väliseen pinnallisempaan vuorovaikutukseen.

Toiset suhteet. Verschueren ym. (2012) havaitsivat pitkittäistutkimuksessaan, että suhteet muokkaavat toisiaan. Esimerkiksi lapset, jotka ovat kiinteämmin kiinni äitiinsä esikoulussa, luovat todennäköisemmin läheisiä ja harmonisia suhteita ekaluokkalaisiin opettajiinsa, mikä puolestaan edistää heidän minäkäsityksiään akateemisesta osaamisesta. Tilanne ei kuitenkaan ole sama kaikkien suhteiden kohdalla, sillä äiti-lapsi-kiintymyksen epäsuoraa vaikutusta sosiaaliseen minäkäsitykseen vertaishyväksynnän kautta ei löydetty. Tuloksia tukee esimerkiksi Dekovic ja Meeus (1997), joiden mukaan yksilön suhteet isään ja äitiin vaikuttaa siihen, millaisia suhteet ovat ikätovereihin. Loppujen lopuksi tulokset ovat loogisia siinä mielessä, että jokainen suhde merkitsee jokaiselle yksilölle eri tavalla, jolloin mahdollista syy-seuraus-suhdetta tai yhdenmukaisuutta ei voida tuloksista löytää.

7.3 Tutkielman luotettavuus ja eettisyys

Tämän systemaattisen kirjallisuuskatsauksen toteuttamisen luotettavuuteen liittyy joitakin heikkouksia. Kirjallisuuskatsauksen luotettavuutta saattaa heikentää tekijän kokemattomuus, joka on voinut vaikuttaa eri työvaiheiden tekoon ja tarkkuuteen. Systemaattisessa tiedonhaussa ja tutkimusten seulonnassa on ulkopuolelle saattanut jäädä tutkimuksia, jotka olisivat soveltuneet tähän katsaukseen. Laadunarvioinnin tarkkuuteen on voinut vaikuttaa valittu laadunarvioinnin työkalu ja sen tulkintaan liittyvät seikat. Tutkimusten tuloksia ei myöskään voi yleistää kaikkiiin kulttuureihin. Näiden tekijöiden lisäksi on tärkeää ottaa huomioon julkaisuharha, joka voi johtaa systemaattisissa kirjallisuuskatsauksissa väärin positiivisiin tuloksiin (Mäkelä ym. 1996) Tämä ei johdu tieteellisten artikkeleiden pätevydestä, vaan julkaisutapoihin liittyviin seikkoihin (Mäkelä ym. 1996).

Kirjallisuuskatsaukseen liittyy myös vahvuuksia. Tässä kirjallisuuskatsauksessa on pyritty huolellisuuteen koko tutkielmaprosessin ajan. Kirjallisuuskatsaus tehtiin systemaattisesti sekä hakuvaiheet kirjattiin ylös, jotta prosessi olisi toistettavissa (kuvio 3). Hakutulosten seuloonassa käytiin tutkimukset huolellisesti läpi noudattaen katsaukselle asetettuja kriteereitä. Katsaukseen valikoitui kuusi eri maissa toteutettua tutkimusta, jotka olivat kaikki vertaisarvioituja. Tutkimukset oli tehty kolmella eri tutkimusasetelmalla, joista kaikissa saatiin samansuuntaisia tuloksia. Saadut tulokset on raportoitu mahdollisimman tarkasti numeerisesti ja kirjallisesti, hyödyntäen myös taulukoita tulosten selkeyttämiseksi. Tutkimuksista kolme olivat pitkittäistutkimuksia, jolloin muutosten havaitseminen, niihin vaikuttavien tekijöiden ja niiden aikaansaamien seurausten analysoiminen on ollut mahdollista. Tulosten tulkintaa on tehty kriittisesti sekoittavat tekijät huomioiden. Jokaiselle kuudelle tutkimukselle tehtiin lisäksi laadunarviointi (liite 1). Lisäksi valikoidut tutkimukset olivat määrällisiä tutkimuksia länsimaisista kulttuureista, jolloin tutkimusten tuloksia on mahdollista yleistää muuhun länsimaisen kulttuurin väestön lapsiin.

Tutkielman teossa on pyritty noudattamaan vastuullisesti hyvää tieteellistä käytäntöä. Eettisiin asioihin kiinnitettiin huomiota koko tutkielmaprosessin ajan. Tutkielman kirjoittaja on noudattanut tutkimuseettisen neuvottelukunnan (2012) hyvän tieteellisen käytännön keskeisiä lähtökohtia, eli yleistä huolellisuutta, tarkkuutta ja rehellisyyttä niin systemaattisessa hakuprosessissa, tiedonhaun tallentamisessa ja sen esittämisessä, kuin valikoitujen tutkimusten arvioinnissa ja tulosten esittämisessä. Tutkielmassa on pyritty avoimuuteen ja vastuulliseen viestintään katsauksen tuloksia esittäessä. Muihin, kuin tutkielman tekijän omiin mielipiteisiin tai pohdintoihin, on viitattu asianmukaisella tavalla tekstissä, sekä lähdeviitteet on merkattu myös lähdeluetteloon. Tekstissä on myös selkeästi ilmaistu, mikäli kyseessä on ollut toissijainen lähde.

7.4 Yhteenveto ja jatkotutkimusehdotukset

Tämän kirjallisuuskatsauksen tulokset osoittavat, että sosiaalisella ympäristöllä on yhteys 0–18-vuotiaiden lasten minäkäsitykseen ja itsetuntoon. Sosiaalisen ympäristön yhteys lasten minäkäsitykseen ja itsetuntoon on tärkeää ymmärtää, jotta esimerkiksi kotona, koulussa ja harrastuksissa lapsen kanssa käyttäytyttäisiin ja kommunikoidaisiin minäkäsitystä ja itsetuntoa tukevalla tavalla. Lisäksi löydettiin ainakin neljä mahdollista tekijää, jotka saattavat vaikuttaa sosiaalisen ympäristön ja minäkäsityksen sekä itsetunnon väliseen yhteyteen lapsilla: narsismi, koe-

tun sosiaalisen tuen tärkeys, kiintymyssuhteen taso ja sukupuoli sekä toiset suhteet. Tämä systemaattinen kirjallisuuskatsaus lisää tietoa siitä, mitkä sosiaalisen ympäristön tekijät ovat yhteydessä 0–18-vuotiaiden lasten minäkäsitykseen ja itsetuntoon. Tutkielmaan valikoitujen tutkimusten tulokset tukevat aikaisempaa tutkimusta aiheesta.

Sosiaalisen ympäristön eri osa-alueiden ja lasten minäkäsityksen tai itsetunnon yhteyttä on tutkittu vähintäänkin jo vuosikymmeniä eri tieteenaloilla, mutta tutkimusta tarvitaan lisää. Tulevaisuudessa olisikin ensisijaisen tärkeää saada tieteenalojen ja tutkijoiden kesken yhteinen konsensus itsetunnon ja minäkäsityksen määrittelmistä, jotta niitä ei käytettäisi toistensa synonyymeina. Tämä vahvistaisi tutkimusten validiteettia.

Aikaisempi aiheesta tehty tutkimustieto keskittyy melko paljon rajoittuneeseen otantaan, kuten huostaan otettuihin, ylipainoisiin tai jonkin rajoitteen tai sairauden omaaviin lapsiin. Lisäksi eri etnisistä ryhmistä on tehty tutkimusta omassa kulttuurissaan, mutta ei sen vaikutuksesta eri kulttuureissa. Tulevaisuudessa tutkimuksen tekeminen sosiaalisen ympäristön ja minäkäsityksen sekä itsetunnon moniulotteisuudesta olisikin aiheellista tehdä lisää varsinkin terveille lapsille, huomioiden sukupuolierot sekä erilaiset etniset ryhmät eri kulttuureissa. Sukupuolieroihin liittyen aikaisemman tutkimustiedon mukaan pojilla on havaittu olevan korkeampi itsetunto ja minäkäsitys kuin tytöillä. Olisikin hyödyllistä saada tarkempaa tutkimustietoa siitä, mitkä ovat syyt tähän sukupuolten väliseen eroon minäkäsityksessä ja itsetunnossa.

Minäkäsityksen ja itsetunnon lisäksi sosiaalista ympäristöä olisi myös tärkeää tutkia laajemmin. Etenkin perherakenteen näkökulmasta olisi tärkeä tutkia lapselle merkityksellisiä ihmissuhteita ja selvittää niiden yhteyttä minäkäsitykseen ja itsetuntoon, sillä nykytutkimukset ovat keskittyneet huomattavan paljon ydinperheiden tutkimiseen, joissa lapsella on isä ja äiti. Nyky-yhteiskunnassa kuitenkin on monia muitakin perherakenteita, jolloin tulevaisuudessa olisi merkityksellistä tutkia esimerkiksi yksinhuoltaja-, sateenkaari- tai uusperheitä, ja lisäksi sisarusten tai muiden lapselle läheisten ihmisten vaikutusta.

Sosiaalisen ympäristön ja positiivisen sekä terveen minäkäsityksen ja itsetunnon välisiä syitä olisi kannattavaa tulevaisuudessa tutkia myös laadullisin keinoin, jolloin olisi mahdollista päästä sosiaalisen ympäristön, minäkäsityksen ja itsetunnon prosesseihin tarkemmin käsiksi. Laadullisen eli kvalitatiivisen tutkimuksen keinoin saataisiin kokonaisvaltaisempi ja syvempi ymmärrys tutkittavasta ilmiöstä.

LÄHTEET

- Aho, S. (1996). *Lapsen minäkäsitys ja itsetunto*. Helsinki: Oy Edita Ab.
- Aho, S. (2005). *Minuuden rakentuminen*. Teoksessa K. Laine (toim.) *Minä, me ja muut sosiaalisissa verkostoissa*. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy, 15–57
- Barry, C., Frick, P. & Killian, A. (2003). The Relation of Narcissism and Self-Esteem to Conduct Problems in Children: A Preliminary Investigation, *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*, 32(1):139-152. doi:10.1207/S15374424JCCP3201_13
- Burt, K., Obradović, J., Masten, L. (2008). The Interplay of Social Competence and Psychopathology Over 20 Years: Testing Transactional and Cascade Models. *Child Development* 79 (2): 359–374. doi:10.1111/j.1467-8624.2007.01130.x
- Butler, R. & Gasson, S. (2005). Self Esteem/Self Concept Scales for Children and Adolescents: A Review. *Child and Adolescent Mental Health* 10 (4):190-201. doi:10.1111/j.1475-3588.2005.00368.x
- Brown, R., Budzek, K. & Tamborski, M. (2009). On the Meaning and Measure of Narcissism. *SAGE journals* 35(7):951–964. doi:10.1177/0146167209335461
- Brummelman, E. & Thomaes, S. (2017). How Children Construct Views of Themselves: A Social-Developmental Perspective. *Child Development* 88 (6): 1763–1773.
- Colwell, M.J., & Lindsey, E.W. (2003). Teacher–child interactions and preschool children’s perceptions of self and peers. *Early Child Development and Care* 173, 249–258. doi:10.1080/03004430303096
- DeBettignies, B. & Goldstein, T. (2020). Improvisational Theater Classes Improve Self-Concept. *Psychology of Aesthetics, Creativity, and the Arts* 14 (4):451–461. doi: 10.1037/aca0000260
- Dekovic, M. & Meeus, W. (1997). Peer relations in adolescence: effects of parenting and adolescents’ self-concept. *Journal of Adolescence* 20(2):163–176. doi:10.1006/jado.1996.0074
- Demaray, M., Malecki, C., Rueger, S., Brown, S. & Summers, K. (2007). The Role of Youth’s Ratings of the Importance of Socially Supportive Behaviors in the Relationship Between Social Support and Self-Concept. *Journal of Youth and Adolescence* 38(1):13–28. doi:10.1007/s10964-007-9258-3
- Facco, E., Al Kahafaji, B & Tressoldi, P. (2019). In Search of the True Self. *Journal of Theoretical and Philosophical Psychology* 39 (3):157-180. doi:10.1037/teo0000112

- Forman, E. (1988). The Effects of Social Support and School Placement on the Self-Concept of LD Students. *Learning Disability Quarterly* 11(2):115-124. doi:10.2307/1510989
- Guerin, S. & Tatlow-Golden M. (2018). How Valid Are Measures of Children's Self-Concept/ Self-Esteem? Factors and Content Validity in Three Widely Used Scales. *Child Indicators Research* 12 (1507-1528). doi:10.1007/s12187-018-9576-x
- Gruenenfelder-Steiger, A., Fend, H. & Harris, M. (2016). *Developmental Psychology* 52 (10):1563–1577 doi:10.1037/dev0000147
- Harris, M. & Orth, U. (2020). The Link Between Self-Esteem and Social Relationships: A Meta-Analysis of Longitudinal Studies. *Journal of Personality and Social Psychology* 119(6):1459–1477. doi:10.1037/pspp0000265
- Hosogi, M., Okada, A., Fujii, C., Noguchi, K. & Watanabe, K. (2012). Importance and usefulness of evaluating self-esteem in children. *BioPsychoSocial Medicine* 6(9). doi:10.1186/1751-0759-6-9
- Huttunen, J. (2020). Mistä terveys syntyy? Viitattu 17.11.2021. <https://www.terveyskirjasto.fi/dlk00928/mista-terveys-syntyy?q=sosiaalinen>
- Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. (2012). Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2012. Viitattu 8.2.2022. https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf
- Junttila, N., Voeten, M., Kaukiainen, A. & Vauras, M. (2006). Multisource Assessment of Children's Social Competence. *SAGE journals* 66(5):874–895. doi:10.1177/0013164405285546
- Keizer, R., Helmerhorst, K. & Rijn-van Gelderen, L. (2019). Perceived Quality of the Mother– Adolescent and Father–Adolescent Attachment Relationship and Adolescents' Self-Esteem. *Journal of Youth and Adolescence* 48 (6):1203–1217. doi:10.1007/s10964-019-01007-0
- Keltikangas-Järvinen, L. (2012). Pienen lapsen sosiaalisuus. E-kirja. Helsinki: WSOY. Viitattu 11.12.2021.
- Lahikainen, A.R. (2014). Minuuden sosiaalinen rakentuminen. Teoksessa E. Suoninen, A-M. Pirttilä-Backman, A.R., Lahikainen & M. Ahokas (toim.) Arjen sosiaalipsykologia. 3.painos. E-kirja. Helsinki: Sanoma Pro Oy. Viitattu 27.11.2021.
- Lastensuojelulaki. 1489/2019. Viitattu 6.11.2021. www.finlex.fi
- Leary, M.R. (1999). Making Sense of Self-Esteem. *Current Directions in Psychological Science* 8(1):32–35. doi:10.1111/1467-8721.00008

- Leary, M.R. & Baumeister, R.F. (2000). The nature and function of self-esteem: sociometer theory. Viitattu 25.11.2021.
- Leflot, G., Onghena, P. & Colpin, H. (2010). Teacher–child interactions. Relations with children’s self-concept in second grade. *Infant and Child Development*, 19(4):385–405. doi:10.1002/icd.672
- Marsh, H. (1989). Age and sex effects in multiple dimensions of self-concept: Preadolescence to early adulthood. *Journal of Educational Psychology* 81 (3): 417–430. doi:10.1037/0022-0663.81.3.417
- Marsh, H. & Martin, A. (2011). Academic self-concept and academic achievement: Relations and causal ordering. *British Journal of Educational Psychology* 81(1):59–77. doi:10.1348/000709910X503501
- McNeill, L., Kreuter, M. & Subramanian, S.V. (2006). Social Environment and Physical activity: A review of concepts and evidence. *Social Science & Medicine* 63 (4): 1011–1022. doi:10.1016/j.socscimed.2006.03.012
- Mäkelä, M., Varonen, H. & Teperi, J. (1996). Systemoitu kirjallisuuskatsaus tiedon tiivistäjänä. Viitattu 24.11.2022. <https://www.duodecimlehti.fi/duo60413>
- Niemi, P. (2013). *Resuinen ja rikas: itsetunto, identiteetti, tunteet ja tahto*. Hämeenlinna: Päivä Oy
- Ojanen, M., Anttila, R., Lähdesmäki, M., Oksala, E. & Paavilainen, P. (2004). *Persoonaa*. Helsinki: Edita Prima Oy
- O’Koon, J. (1997). Attachment to parents and peers in late adolescence and their relationship with self-image. *Adolescence* 32(126):471–482.
- Orth, U. & Robins, R. (2014). The Development of Self-Esteem. *SAGE journals* 23(5):381–387. doi:10.1177/0963721414547414
- Pletsch, P.K., Johnson, M.K., Tosi, C.B., Thurston, C.A. & Riesch, S.K. (2010). Self-Image Among Early Adolescents: Revisited. Viitattu 7.12.2021 https://doi.org/10.1207/s15327655jchn0804_4
- Raevuori, A., Dick, D., Keski-Rahkonen, A., Pulkkinen, L., Rose, R., Rissanen, A., Kaprio, J., Viken, R. & Silventoinen, K. (2007). Genetic and environmental factors affecting self-esteem from age 14 to 17: a longitudinal study of Finnish twins. Viitattu 15.1.2022. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2084483/>
- Rose-Krasnor, L. (1997). The Nature of Social Competence. *Social Development* 6(1):111–135. doi:10.1111/j.1467-9507.1997.tb00097.x

- Rudolph, K.D., Hammen, C., & Burge, D. (1995). Cognitive representations of self, family, and peers in school-age-children: Links with social competence and sociometric status. *Child Development* 66(5):1385–1402. doi:10.1111/j.1467-8624.1995.tb00941.x
- Sacco, D. & Ismail, M. (2014). Social belongingness satisfaction as a function of interaction medium: Face-to-face interactions facilitate greater social belonging and interaction enjoyment compared to instant messaging. *Computers in Human Behaviour* 36:359–364. doi:10.1016/j.chb.2014.04.004
- Sarkova, M., Bacikova-Sleskova, M., Orosova, O., Madarasova Geckova, A., Katreniakova, Z., Klein, D., van den Heuvel, W & van Dijk, J. (2013). Associations between assertiveness, psychological well-being, and self-esteem in adolescents. *Viitattu* 5.1.2022 <https://doi-org.ezproxy.jyu.fi/10.1111/j.1559-1816.2012.00988.x>
- Seymour, E. (1973). The self-concept revisited: Or a theory of a theory. *American Psychologist*, 28(5):404–416. doi:10.1037/h0034679
- Stets, J. & Burke, P. (2014). Self-Esteem and Identities. *SAGE journals* 57 (4):409–433. doi:10.1177/0731121414536141
- Thomaes, S., Reijntjes, A., Orobio de Castro, B., Poorthuis, A., Bushman, B. & Telch, M. (2010). I Like Me If You Like Me: On the Interpersonal Modulation and Regulation of Preadolescents' State Self-Esteem. *Child Development* 81(3):811–825. doi:10.1111/j.1467-8624.2010.01435.x
- Tuerk, C., Anderson, V., Bernier, A & Beauchamp, M. (2020). Social competence in early childhood: An empirical validation of the SOCIAL model. *Journal of Neuropsychology* 15 (3):477-499. doi:10.1111/jnp.12230
- Yen, I. H. & Syme, S. L. (1999). The Social Environment and Health: A Discussion of the Epidemiologic Literature. *Viitattu* 27.11.2021 <https://doi.org/10.1146/annurev.publhealth.20.1.287>
- Verschueren, K., Doumen, S. & Buyse, E. (2012). Relationships with mother, teacher, and peers: unique and joint effects on young children's self-concept. *Attachment & Human Development*, 14 (3):233–248, doi:10.1080/14616734.2012.672263
- Wagner, J., Lüdtke, O., Robitzsch, A., Göllner, R. & Trautwein, U. (2017). Self-esteem development in the school context: The roles of intrapersonal and interpersonal social predictors. *Journal of Personality* 86 (3):481–497. doi:10.1111/jopy.12330

LIITTEET

Liite 1: Laadunarvioinnin taulukko

Arviointikriteeri	Demaray ym. (2007) *	Gruenenfelder-Steiger ym. (2016) **	Keizer ym. (2019)
Was there a clear statement of the aims of the research?	Y	Y	Y
Is a qualitative methodology appropriate?	N	N	N
Was the research design appropriate to address the aims of the research?	Y	Y	Y
Was the recruitment strategy appropriate to the aims of the research?	Y	Y	Y
Was the data collected in a way that addressed the research issue?	Y	Y	Y
Has the relationship between researcher and participants been adequately considered?	N	N	Y
Have ethical issues been taken into consideration?	?	N	Y
Was the data analysis sufficiently rigorous?	Y	Y	Y
Is there a clear statement of findings?	Y	Y	Y
How valuable is the research?	Research is valuable.	Research is valuable.	Research is valuable.

*Tutkimuksessa käytettiin Demaray ym. (2003) tutkimuksen dataa. DOI:10.1080/02796015.2003.12086186

**Tutkimuksessa käytettiin Fend ym. (2002) tutkimuksen dataa. DOI: 10.1037/dev0000147

Arviointikriteeri	O’Koon (1997)	Thomaes ym. (2010)	Verschueren ym. (2012)
Was there a clear statement of the aims of the research?	Y	Y	Y
Is a qualitative methodology appropriate?	N	N	N
Was the research design appropriate to address the aims of the research?	Y	Y	Y
Was the recruitment strategy appropriate to the aims of the research?	Y	Y	Y
Was the data collected in a way that addressed the research issue?	Y	Y	Y
Has the relationship between researcher and participants been adequately considered?	N	N	N
Have ethical issues been taken into consideration?	Y	Y	Y
Was the data analysis sufficiently rigorous?	Y	Y	Y
Is there a clear statement of findings?	Y	Y	Y
How valuable is the research?	Research is valuable.	Research is valuable.	Research is valuable.